

**KİTABXANA RESURLARI VƏ İNFORMASIYA AXTARIŞ
SİSTEMLƏRİ KAFEDRASI BDU-NUN 100 İLLİYİ ƏRƏFƏSİNDƏ****İSMAYILOV X.İ.**

BDU-nun professoru, Əməkdar mədəniyyət işçisi, BMT yanında Beynəlxalq İnformasiyalaşdırma Akademiyasının akademiki, tarix üzrə elmlər doktoru
khismailov@mail.ru

Məqalədə Bakı Dövlət Universitetinin Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin Kitabxana resursları və informasiya axtarış sistemləri kafedrasının yaranması və inkişafı, tədris və elmi fəaliyyətinin əsas istiqamətlərindən bəhs edilir, son illərdə əldə edilmiş uğurlar, çap edilmiş elmi və tədris vəsaitləri barədə ümumiləşdirilmə aparılır. Həmçinin, məqalədə Kitabxana resursları və informasiya axtarış sistemləri kafedrasının beynəlxalq əlaqələri, Qeyri Hökumət Təşkilatları və ictimai birliklərlə münasibətləri fonunda bir sıra məsələlər şərh edilir, Bakı Dövlət Universitetinin təntənəli 100 illiyi ərəfəsində qarşıda duran vəzifələr göstərilir.

Açar sözlər: Bakı Dövlət Universiteti, Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsi, Kitabxana resursları və informasiya axtarış sistemləri kafedrası, təhsil, tədris, pedaqoji proses, tədris planı, elmi-tədqiqat işi, bakalavriatura, magistratura, doktorantura, ixtisaslaşmalar, beynəlxalq əlaqələr

Azərbaycan Respublikasının müstəqilliyinin ilk illərində Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsi böyük çətinliklərlə üzləşmişdi. Fakültəyə qəbul planı xeyli azalmış, tələbələrin yeni dərsliklərlə, dərs vəsaitləri və proqramlarla təmin edilməsi işi olduqca çətinləşmişdi. SSRİ dövründə fakültə tədris planlarını, kitabxanaşünaslıq və bibliografiyaşünaslığa dair fənn proqramlarını Moskvadan alırdı. Moskva ilə əlaqələr kəsildikdən sonra onları əldə etmək olduqca çətinləşdi. Lakin tezliklə BDU-da aparılan yenidənqurma işləri və islahatlar fakültənin işinə də öz müsbət təsirini göstərməyə başladı. Qəbul planı ilbəl artırıldı, kafedraların kadr potensialı möhkəmləndirildi, yüksək ixtisaslı müəllim kadrları hazırlamaq üçün şərait yarandı. Müstəqillik illərində fakültənin işinin yenidən qurulmasında, fakültə kollektivinin universitetdə aparılan təhsil islahatlarına cəlb edilməsində fakültə dekanlığının və ixtisas kadrlarının fəaliyyəti təqdirəlayiq olmuşdur.

Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsində professor və müəllim kadrların çoxalması, elmi dərəcəsi olan müəllimlərin sayının artması yeni kafedraların açılması üçün şərait yaradırdı. Məhz buna görə də 1990-1991-ci tədris ilində Əməkdar elm xadimi, professor A.A.Xələfovun təşəbbüsü ilə fakültə rəhbərliyi rektorluğun qarşısında Kitabxanaşünaslıq kafedrasının bazasında yeni Kitabxana fondu və kataloqların təşkili kafedrasının açılması məsələsini qaldırdı.

Rektorluq bu məsələyə müsbət münasibətini bildirdi və universitetin böyük Elmi Şurası həmin kafedranın açılması haqqında qərar qəbul etdi. Beləliklə, Kitabxanaşünaslıq kafedrası iki yerə bölündü. "Kitabxana kataloqları", "Kitabxana fondu" fənlərinin dərsləri və bu fənlərdən dərs deyən müəllimlər - dos. T.F.Quliyev, dos. E.M.Əbdəlov, dos. A.Abbasova, dos. A.M.Əliyev, dos. M.M.Həsənov, baş müəllim S.M.Mustafayeva, baş müəllim K.M.Şeyxzamanoğlu Kitabxanaşünaslıq kafedrasından ayrılıb yeni təşkil edilən kafedraya keçirildi. Bu cür bölgü ilk illərdən "Kitabxana fondu" və "Kitabxana kataloqları" fənlərinin tədrisinin yaxşılaşdırılmasına, göstərilən sahələr üzrə elmi tədqiqat işlərinin canlanmasına səbəb oldu.

Kafedranın ilk müdiri vəzifəsinə Kitabxanaşünaslıq kafedrasının dosenti, tarix elmləri namizədi Tacəddin Fərhəd oğlu Quliyev seçildi. Vaxtilə Kitabxanaşünaslıq kafedrasının iki aspirantı olmuş T.F.Quliyev "Azərbaycan Həmkarlar İttifaqı kitabxanalarının tarixi" mövzusunda dissertasiya müdafiə etmiş, uzun illər həmin kafedrada işləmişdi. Sonrakı illərdə laboratoriya müdiri Elmira Əhmədova, laborant Səfura Hacıyeva, aspirant Seymur Şeydayev kafedraya müəllim qəbul edilmişlər. Lakin dərs yükünün azalması ilə əlaqədar olaraq sonuncu üç nəfər ixtisara düşmüşlər.

Adları qeyd edilən müəllimlərdən 4 nəfəri kitabxanaşünaslığın müxtəlif sahələri üzrə: "Azərbaycanda Həmkarlar İttifaqı kitabxanalarının tarixi" (dos. T.F.Quliyev); "Kənd əhalisinə kitabxana xidmətinin təşkili (1959-1970)" (dos. E.Əbdəlov); "Naxçıvan MR-da kitabxana işinin tarixi (1920-1980-ci illər)" (dos. A.Əliyev); "M.F.Axundov adına Azərbaycan Dövlət Kitabxanasının inkişaf meyilləri, fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi (1959-1985)" (dos. A.Abbasova) adlı müəvzularla namizədlik dissertasiyaları müdafiə etmişlər.

Kafedra təşkil edildikdən sonra tədris prosesinin təşkili daha da yaxşılaşdı, ixtisas kurslarından müəhazirələr oxunmağa, seminar və laboratoriya məşğələləri tədris edilməyə və ya tədrisə başlandı, elmi tədqiqat işlərində irəliləyişlər oldu. "Kitabxana fondu", "Kataloqların təşkili" fənlərinin ayrı-ayrı bölmələri üzrə ciddi tədqiqatlar aparıldı. Kafedranın müəllimləri tərəfindən bir sıra monoqrafiya, dərs vəsaitləri və proqramlar hazırlanıb nəşr edilməyə başladı.

1996-cı ildə kafedranın müəllimləri tərəfindən hazırlanıb, prof. A.Xələfovun redaktorluğu ilə nəşr edilən "Kitabxana kataloqları" adlı dərs vəsaiti fakültənin tarixində mühüm hadisə sayıla bilər. Respublikamızda ilk dəfə çap olunmuş bu vəsaitdə kitabxana kataloqlarının ayrı-ayrı sahələri ətrafı təhlil edilib işıqlandırılmışdır. Dərs vəsaiti fakültənin tələbələri üçün böyük əhəmiyyət kəsb etmişdir. Bu cür vəsaitlərin nəşri respublikamızın kitabxanalarında fond və kataloqların təşkil prosesinə, onların müasir şəraitlə ayaqlaşmasına müsbət təsir göstərmişdir.

Kafedranın müəllimləri tərəfindən müxtəlif illərdə ayrı-ayrı sahələr üzrə dərs vəsaitləri hazırlanmışdır. Dos. Tacəddin Quliyevin "Azərbaycanda kitabxanaçılıq işi" (Respublika Həmkarlar İttifaqı kitabxanalarının materialları əsasında: I və II hissələr) (1996, 2004); dos. Mayıl Həsənov və dos. Almaz Abbasovanın «Ədəbi və incəsənət əsərlərinin bibliografik təsviri qaydaları» (1994); dos. T.Quliyev, dos. M.Həsənov və dos. A.Əliyevin "Təbiətşünaslığa dair ədəbiyyatın təsviri, təsnifləşdirilməsi (Metodik vəsait)" (1996); dos. T.Quliyev, dos. A.Abbasova və baş müəllim Sənubər Mustafayevanın "Bibliografik təsvirin tərtibi qaydaları" (1996); baş müəllim S.Mustafayevanın "Normativ-texniki sənədlərin təsviri və təsnifləşdirilməsi" (2001); dos. M.Həsənovun "Kitabxana fondunun formalaşması və idarə edilməsi" (2004); baş müəllim S.Mustafayevanın "Bibliografik təsvirin tərtibi qaydaları (2-ci nəşri)" (2007) adlı dərs vəsaitləri çap edilmişdir.

Qiyabı şöbənin tələbələri üçün dos. A.Əliyevin "Kitabxana fondu" fənni üzrə, baş müəllim S.Mustafayevanın "Kitabxana kataloqları", "Normativ-texniki sənədlərin təsviri və təsnifləşdirilməsi" fənləri üzrə metodik göstərişləri hazırlanmışdır.

Kafedrada tədris edilən fənlərin proqramları da hazırlanıb çap edilmişdir. Belə ki, kafedranın müəllimləri tərəfindən "Kitabxana kataloqları" (1994), dos. T.Quliyevin "Mərkəzləşdirilmiş Kitabxana Sistemlərində (MKS) informasiya-açıxarış sistemləri" (2001), "Kataloqlaşdırmanın müasir problemləri" (2003); dos. M.Həsənovun "Kitabxana fondu" (2001), "Sənədlərin elmi sistemləşdirilməsi metodikası" (2003); dos. A.Əliyevin "Sənədlərin predmetləşdirilməsi, predmet kataloqu və onun avtomatlaşdırılması (seçmə fənni)" (2001), "UOT: quruluş və tətbiqi prinsipləri" (2003); baş müəllim S.Mustafayevanın "Normativ-texniki sənədlərin təsviri və təsnifləşdirilməsi" (2001) fənləri üzrə bakalavr və magistratura pillələri üçün tədris proqramları çap edilmişdir.

Kitabxana resursları və informasiya axtarış sistemləri kafedrasının müdiri, prof. Xəlil İsmayılov tərəfindən 2004-cü ildə Kitabxanaşünaslıq kafedrasında yerinə yetirilən fundamental elmi-tədqiqat işlərindən biri "Azərbaycan Respublikasında kitabxana işinin metodik təminat sistemi: 1918-2000-ci illər (tarixi, müasir vəziyyəti və perspektivləri)" mövzusunda müvafiqiyatlı müdafiə edilən doktorluq dissertasiyası olmuşdur. Əməkdar elm xadimi, professor A.A.Xələfovun elmi rəhbərliyi ilə yerinə yetirilən bu elmi-tədqiqat işi milli kitabxanaşünaslıq elmində yüksək əlamətdar hadisə kimi qiymətləndirilmişdir. Bu müdafiə prosesində Azərbaycan müxəssisləri ilə yanaşı, gərəkmiş rus kitabxanaşünas alimləri prof. T.F.Karattına və prof. A.Q.Altuxova da iştirak etmiş, Xəlil İsmayılovun dissertasiyası işinin yüksək elmi-nəzəri və təcrübəli əhəmiyyətini şərh edərək əsaslandırmış, bu fundamental tədqiqat işinin kompleks təfərrüatı ilə bağlı obyektiv elmi mövqə ortaya qoymuşlar. Belə ki, prof.

T.F.Karatigə dissertasiya işinin opponenti kimi elmi-tədqiqat işinə yüksək rəy vermiş, eləcə də, elmi rəhbər prof. A.A.Xələfovun bu prosesdəki fəaliyyətini yüksək qiymətləndirmişdir. Dissertasiya işinin rəyçilərindən olan prof. A.Q.Altuxova tərəfindən də dissertasiya işinə dair əhəmiyyətli elmi yanaşma ortaya qoyulmuş, elmi-tədqiqat işinin nəzəri müddəaları və əsas elmi nəticələri ətraflı şərh edilərək əsaslandırılmışdır. Beləliklə, Xəlil İsmayilov Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyası tərəfindən tarix elmləri doktoru elmi dərəcəsinə layiq görülmüşdür. O, 2007-ci ildə professor elmi adı almış, 2009-cu ildə Azərbaycan Respublikasının prezidenti cənab İlham Əliyevin sərəncamı ilə "Əməkdar mədəniyyət işçisi" fəxri adına layiq görülmüş, 2013-cü ildə BMT yanında Beynəlxalq İnformasiyalaşdırma Akademiyasının həqiqi üzvü (akademiki) seçilmişdir. Onu da qeyd etməli ki, kafedra müdiri, prof. Xəlil İsmayilov tərəfindən 1984-cü ildə Moskva Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetində "Sovet hakimiyyəti illərində Azərbaycanca partiya kitabxanaları (tarixi, müasir vəziyyəti və perspektivləri)" mövzusunda müdafiə edilmiş namizədlik dissertasiyasının da elmi rəhbəri Azərbaycanda milli kitabxanaşünaslıq elmi məktəbinin banisi, Əməkdar elm xadimi, tarix elmləri doktoru, professor A.A.Xələfov olmuşdur. Məhz prof. A.A.Xələfov tərəfindən əsası qoyulan milli kitabxanaşünaslıq elmi məktəbinin görkəmli nümayəndəsi kimi, prof. X.İsmayilov Kitabxana resursları və informasiya əxtarı sistemləri kafedrasının müdiri kimi onun inkişafı və məhsuldar fəaliyyəti naminə əhəmiyyətli elmi-pedaqoji və təşkilati iş aparır.

Kafedranın müəllimi Sevdə Xələfova 2008-ci ildə "XX əsrin II yarısında Azərbaycanda əhəliyə kitabxana xidmətinin təşkili (1970-1980-ci illər)" mövzusunda (elmi rəhbər prof. X.İsmayilov) dissertasiya işini müdafiə etmiş və "Azərbaycanda dövlət kütəliyə kitabxanalar şəbəkəsinin inkişafı (1970-1990)" adlı monoqrafiya nəşr etdirmişdir.

Həmçinin, 2015-ci ildə kafedranın müəllimi Zahidə Rzayeva prof. X.İsmayilovun elmi rəhbərliyi ilə "Respublika elmi kitabxanalarının informasiya əxtarı sistemlərinin formalaşması mərhələləri" mövzusunda dissertasiya müdafiə edərək tarix üzrə fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsi almış və "Respublika elmi kitabxanalarının informasiya əxtarı sistemlərinin formalaşması mərhələləri (1960-2005)" adlı monoqrafiya nəşr etdirmişdir. 2016-cı ildə kafedranın müəllimi Rəşad Qardaşov "Azərbaycanda kitabxanaçılıq təhsili: yaranması, inkişafı və müasir vəziyyəti" (elmi rəhbər prof. X.İsmayilov) mövzusunda dissertasiya işi müdafiə etmiş və "Azərbaycanda kitabxanaçılıq təhsili: yaranması, inkişafı, müasir vəziyyəti" adlı monoqrafiya nəşr etdirmişdir. Bibliografiyaşünaslıq kafedrasının dissertantı İradə Bayramova prof. X.İsmayilovun elmi rəhbərliyi ilə 2015-ci ildə "Azərbaycan Respublikası regionlarının kitabxana-bibliografik informasiya təminatı sistemi: müasir vəziyyəti və perspek-

tivləri (2000-2012-ci illər) (Azərbaycan Respublikasının Gəncə-Qazax, Quba-Xaçmaz və Lənkəran iqtisadi regionlarının materialı əsasında" adlı dissertasiya işini müdafiə etmişdir. Kafedranın daha bir dissertantı, İran İslam Respublikasının vətəndaşı Mitra Dadaşi Nasrin 2015-ci ildə "Təbriz Universiteti kitabxanalarının informasiya əxtarı sistemləri (müasir vəziyyəti və perspektivləri" adlı (elmi rəhbər prof. X.İsmayilov) dissertasiya işi müdafiə edərək tarix üzrə fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsi almışdır. Azərbaycan kitabxanaşünaslığında ilk dəfə olaraq xarici ölkə vətəndaşı tərəfindən məhz Kitabxana resursları və informasiya əxtarı sistemləri kafedrasında bu elmi tədqiqat işinin yerinə yetirilməsi milli kitabxanaşünaslıq elminin coğrafiyasının genişlənməsi və bu sahə üzrə elmi tədqiqatlarla xarici ölkə mütəxəssislərinin maraqlarının formalaşdırılması istiqamətində əlamətdar hadisə kimi qiymətləndirilə bilər. M.Dadaşi Nasrin tərəfindən yerinə yetirilən bu elmi tədqiqat işi Güney Azərbaycan, xüsusilə, Təbriz şəhərinin mədəniyyət tarixi və kitabxana işi, Təbriz Universitetinin təhsil sistemi fonunda Universitet kitabxanasının fəaliyyəti və rolu, eləcə də, informasiya əxtarı sistemlərinin müasir vəziyyəti və perspektivlərinin öyrənilməsi baxımından yüksək səviyyəli, bitkin elmi-nəzəri ümumləşdirmə kimi səciyləndirilə bilər.

Kafedranın müdiri, prof. X.İsmayilovun elmi rəhbərliyi ilə kafedranın dissertantı, ADA Universiteti Kitabxanasının direktoru Elçin Məmmədov 2016-cı ildə "Müasir elektron kitabxana şəbəkələrinin yaradılması mexanizmlərinin işlənilməsi" mövzusunda dissertasiya işi müdafiə edərək texnika üzrə fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsi almışdır. Bundan əlavə Kitabxana resursları və informasiya əxtarı sistemləri kafedrasının müdiri, prof. X.İsmayilovun elmi rəhbərliyi ilə pedaqoji elmlər namizədi Yusif Qayıyev 2017-ci ildə "Azərbaycanda məktəb kitabxanalarının inkişafı tarixindən" adlı doktorluq dissertasiyasını müdafiə edərək pedaqogika üzrə elmlər doktoru elmi dərəcəsi almışdır.

2018-ci ildə kafedranın dissertantı Oruc Quliyev "Müstəqillik illərində Azərbaycan Respublikasında şəhər əhalisinə kitabxana-informasiya xidməti (Bakı, Gəncə və Naxçıvan kitabxanalarının iş təcrübəsi əsasında) mövzusunda (elmi rəhbər prof. X.İsmayilov) dissertasiya işini AMEA-nın M.Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunda müdafiə edərək təsdiq üçün Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyasına təqdim etmişdir. Prof. X.İsmayilovun elmi rəhbərliyi ilə G.Hacıyeva dissertasiya işini tamamlamış və AMEA-nın M.Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunda müzakirədən keçmişdir.

Kafedranın dissertantı olmuş A.Rzayeva prof. X.İsmayilovun elmi rəhbərliyi ilə "Mərkəzləşdirilmiş Kitabxana Sistemlərinin soraq-bibliografiya aparatı: müasir vəziyyəti və yenilənməsi (1980-2000)" mövzusunda dissertasiya işini tamamlayaraq kafedraya təqdim etmişdir. Kafedranın digər dissertantı olmuş A.Cabbarova da dissertasiya işini tamamlamaq üzrədir.

Hazırda kafedranın doktorantları D.Məhəmmədli və A.Səfərova prof. X.İsmayilovun elmi rəhbərliyi ilə dissertasiya işini tamamlayaraq kafedraya təqdim etmişdir. 1 nəfər doktorant (A.Şəhəvətova) və 1 nəfər dissertant (U.Manafova) dissertasiya işi mövzusu üzərində işlərini davam etdirməkdədirlər.

2007-ci ildən Kitabxana resursları və informasiya axtarış sistemləri kafedrasında magistr hazırlığına başlanılmışdır. Belə ki, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2014-cü il tarixli 95 №-li qərarı ilə təsdiq edilən yeni təsnifatında yer alan 060215 təsnifat indeksinə əsasən kafedraya iki ixtisaslaşma üzrə ("Sənəd resursları və informasiya axtarış sistemləri" və "Kitabxana fondlarının formalaşması və istifadəsi") ixtisaslaşması üzrə yer verilmişdir. Hazırda kafedrada əsasən "Sənəd resursları və informasiya axtarış sistemləri" ixtisaslaşması üzrə kadr hazırlığı həyata keçirilir.

Hazırda kafedrada respublika kitabxanalarında avtomatlaşdırılmış kataloqlaşdırmanın inkişafına, elektron kataloqunun yaradılması sahəsində elmi tədqiqat işlərinin aparılmasına diqqət yetirilir. Bununla əlaqədar olaraq kafedranın adı müasir dövrün tələblərinə uyğun olaraq dəyişdirilərək "Kitabxana resursları və informasiya-axtarış sistemləri" adlandırılmışdır. Bu dəyişiklik təkcə kafedranın adında deyil, burada həyata keçirilən işlərin məzmununda da aşkar şəkildə özünü göstərir. Məsələn, fənlər tədris zamanı müasir dövrün tələblərinə cavab verən və cəmiyyətdə baş verən dəyişiklikləri özümdə əks etdirən "Kitabxana-informasiya resurslarının idarə olunması", "Universal Onluq Təsnifatı: quruluşu və tətbiqi prinsipləri", "Kitabxana sənədlərinin mühafizəsi və bərpası", "Sənədlərin bibliografik təsviri, təsnifləşdirilməsi və nəşr standartları" kimi fənlərin tədris planına salınması buna misal ola bilər.

Kitabxana resursları və informasiya-axtarış sistemləri kafedrasında tədris olunan fənlər həm bakalavr, həm də magistratura pillələrini əhatə edir. Bakalavr pilləsində kafedra üzrə aşağıdakı fənlər tədris olunur: "Kitabxana informasiya resursları", "Sənədlərin bibliografik təsviri", "Sənədlərin bibliografik təsnifləşdirilməsi", "Normativ-texniki, patent sənədlərinin təsviri və təsnifləşdirilməsi", "Beynəlxalq kitabxana təsnifatları", "Kitabxanaların avtomatlaşdırılması. IRBIS proqramı", "Elektron kataloqlar", "Məktəb kitabxanalarında məlumat axtarış sistemlərinin təşkili", "MKS-lərin informasiya təminatı", "Kitabxanalarda elektron informasiya resursları", "Elektron informasiya axtarış sistemləri".

Magistratura pilləsində isə "Kitabxana-informasiya sistemlərinin strukturu və dizaynı", "Kitabxana resursları və informasiya axtarış sistemləri fənlərinin tədrisi metodikası", "Kitabxanalarda sənədlərin mühafizəsi və bərpası", "UOT-un quruluşu və tətbiqi prinsipləri", "Sənədlərin analitik-sintetik işlənməsi", "Kitabxanalarda informasiya ehtiyatlarının idarə edilməsi", "Sənədlərin elmi sistemləşdirilməsi metodikası" fənləri keçirilir.

Kitabxana resursları və informasiya axtarış sistemləri kafedrasında həyata keçirilən daha bir addım 1997-ci ilin oktyabrından fakültə əməkdaşlarının, professor-müəllim heyətinin, magistr və doktorantların, eləcə də kitabxana işi sahəsində çalışan və mədəniyyət tarixinin tədqiqatı ilə məşğul olan insanların elmi tədqiqat işlərinin, məqalə və referatların çap edilərkə ictimaiyyətə çatdırılmasını nəzərdə tutan "Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya" elmi nəzəri, metodik və təcrübə jurnalının (təsisçi və baş redaktor tarix elmləri doktoru, prof. X.İsmayilov) buraxılması oldu. Jurnalda ilk yaradıldığı dövrdən indiyədək 3 bölmə üzrə (Kitabxanaşünaslıq, bibliografiya və kitabşünaslıq) elmi məqalələr nəşr olunur, eləcə də, kitabxanaşünas, bibliografiyaşünas və kitabşünas alimlərinin ələmətdər bütüey yazıları, müvafiq sahələr üzrə nəşr olunan fundamental elmi əsərlər haqqında rəylər və s. işlənir. Jurnalda xarici ölkə mütəxəssislərinin məqalələri də nəşr olunmaqdadır. Jurnalda əsasən Azərbaycan, rus və ingilis dillərində təqdim olunan məqalələr qabaqcıl dünya elmi nəşrlərinin təcrübəsinə uyğun olaraq, eyni zamanda ingilis və rus dillərində rezyumelərlə birlikdə nəşr olunur. Jurnalın redaksiya heyətinə Azərbaycan mütəxəssisləri ilə yanaşı qabaqcıl xarici ölkə mütəxəssisləri də daxildir. Elmi tərtibatla yanaşı, jurnalın ümumi texniki tərtibatı da yüksək səviyyədədir. Artıq 22 ildir ki, nəşr olunan jurnal Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyasının rəsmi siyahısında qeydiyyata düşür. Ümumiyyətlə, bu jurnal elmi-mədəni mühitdə ciddi uğur qazanmış, xüsusilə, kitabxanaşünaslıq, bibliografiyaşünaslıq, informasiya fəaliyyəti və kitabşünaslıq sahəsində elmi tədqiqatların əlaqələndirilməsi və istiqamətləndirilməsində əhəmiyyətli mövqə tutmuşdur.

Kafedranın QHT-lərlə əlaqələri və beynəlxalq əməkdaşlığı. Kafedranın müdiri, prof. X.İsmayilovun fakültənin bir sıra əməkdaşları və respublikanın kitabxana ictimaiyyətinin nümayəndələri ilə birgə təsis etdiyi Azərbaycan Kitabxana İşinin İnkişafı Assosiasiyasının (AKİİA) həm Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin, həm də kafedranın kompleks fəaliyyətində böyük rolu olmuşdur. Belə ki, təsis olunduğu vaxtdan dərhal sonra AKİİA dönyanın bir çox ölkələrində fəaliyyət göstərən kitabxana təşkilatları, beynəlxalq təşkilatlar ilə sıx işgüzar əlaqələr qurmağa başlamışdır. Bunların arasında ilk növbədə ABŞ-in Azərbaycandakı səfirliyi, Açıq Cəmiyyət İnstitutunun Bakı ofisi, Amerika Kitabxana Assosiasiyasının qeyd etmək olar. Fakültənin bir çox beynəlxalq proqramlarda və layihələrdə yaxından iştirakı məhz AKİİA-nın təşkilatı döstəyi ilə mümkün olmuşdur. Bu layihə və tədbirlər təkcə universitetə deyil, bütün respublikada kitabxana işinə fayda gətirmişdir. Belə tədbirlər içərisində 1999-cu ildə ABŞ-in Azərbaycandakı səfirliyinin təşkilatı və maliyyə yardımı ilə keçirilmiş seminarı qeyd etmək olar. Respublikamızda kitabxana fəaliyyəti ilə bağlı ilk beynəlxalq tədbir olan bu seminara ABŞ-dən, Litvadan və Rusiyadan

Federasiyasından gəlmiş kitabxanaçı mütəxəssislər qatılmışdı. Burada müasir kitabxana-bibliografik fəaliyyətdə geniş istifadə edilən məşinla oxunan kataloqlaşdırma (MARC) texnologiyaları müzakirə edilmişdir. Xaricdən gələn qonaqlar fakültədə olan tədris prosesi ilə tanış olmuşlar.

Yenə həmin ildə fakültənin alimlərinin və AKİİA-nın təklifi ABŞ səfərlirinin dəstəyi ilə Bakıda Kitabxanaçılar üçün İnformasiya-resurs və təlim mərkəzi (KİRTM) təsis edilmişdir ki, burada kitabxana işçiləri ilə yanaşı fakültənin əməkdaşları da yeni kitabxana-informasiya texnologiyalarına dair məşğələlərdə iştirak etmişdir. Bu mərkəzin rəhbərləri amerikalı Kitabxana mütəxəssisi Pol Miller və digər mütəxəssislər fakültənin beynəlxalq nüfuz və əlaqələrinin genişlənməsinə öz yardımını göstərmişlər.

Kafedranın və fakültənin beynəlxalq əlaqələrinin inkişafında Avrasiya fondunun dəstəyi ilə həyata keçirilmiş "Qafqaz" Treninq mərkəzinin böyük əhəmiyyəti olmuşdur. Cənubi Qafqaz Respublikalarında kitabxana işinin kitabxanaçı təşkilatlarının fəaliyyətinin gücləndirilməsinə yönəlmiş bu layihədə səhə mütəxəssisləri üçün yeni tipli interaktiv məşğələlər keçirilmişdir ki, bu işdə də fakültənin əməkdaşları amerikalı və gürcü mütəxəssisləri yardım göstərmişlər. Layihə çərçivəsində fakültənin nümayəndəsi, AKİİA-nın prezidenti prof. X.İsmayılov bir neçə dəfə Tbilisi şəhərində olmuş, gürcü həmkarları ilə faydalı görüşlər keçirmişdir.

Həmçinin, kafedranın və fakültənin beynəlxalq əlaqələrinin genişləndirilməsinə Avropa Şurasının TASHIS proqramının çərçivəsində həyata keçirilən "Universitetlərin modernləşməsi" proqramının da böyük əhəmiyyəti olmuşdur. Bu uzunmüddətli proqram Avropanın inkişaf etmiş ölkələrinin, ilk növbədə Fransa və Belçikanın ali təhsil sahəsində təcrübəsinin öyrənilməsinə və MDB ölkələrində, o cümlədən Azərbaycanda tətbiq edilməsinə nəzərdə tuturdu. Bu layihə çərçivəsində prof. X.İsmayılov 2001-ci ilin iyulunda Belçikanın Namur şəhərində, 2003-cü ilin mayında isə Fransanın müxtəlif şəhərlərində yerləşən ali məktəblərdə təhsil işinin təşkili ilə yaxından tanış olmuşdur. Bu proqram çərçivəsində fakültənin müəllimi Ə.Məmmədov 2002-ci ilin noyabrında Lion şəhərində yerləşən Milli Ali Kitabxanaçılıq İnformasiya mərkəzində keçirilən təlimlərdə iştirak etmişdir.

Kafedranın və fakültənin yaxından iştirak etdiyi digər bir beynəlxalq layihə ABŞ Dövlət Departamentinin yardımı ilə həyata keçirilmiş BDU və İndiana Universitetləri (ABŞ) arasında əlaqə proqramı olmuşdur. Hər iki universitetin pedaqoji kollektivi arasında əlaqələrin yaradılması, təcrübənin qarşılıqlı öyrənilməsinə yönəlmiş bu layihədə əsasən, AKİİA-nın xətti ilə BDU-nun Tarix, Hüquq, Jurnalistika, Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin əməkdaşları yaxından iştirak etmişdir. Bu layihə çərçivəsində fakültənin müəllimi Ə.Məmmədov 2003-cü ilin yanvar-may aylarında İndiana Universiteti Kitabxana-

İnformasiya Elmləri məktəbində ixtisaslandırma kurslarında olmuşdur. Bu əhəmiyyət ərzində o dörd konfransda iştirak etmiş və teziz dərc etdirmişdir. Bu proqramın tərkib hissəsi kimi 2003-cü ildə İndiana Universitetinin bibliografik Bob Qollart BDU-ya gələrkən universitetin və Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin işi ilə yaxından tanış olmuşdur. Bundan əlavə yenə həmin universitetin magistri Meqan Mok Kriil də 3 ay ərzində BDU-da olmuş, Amerikaşünaslıq mərkəzində çalışmış, Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin tələbələri ilə təlim keçmişdir.

AKİİA dünyanın Kitabxana-informasiya fəaliyyəti sahəsində ən böyük beynəlxalq təşkilatına - IFLA-ya Azərbaycandan üzv kimi qəbul edilmiş ilk təşkilat olmuşdur. AKİİA-nın prezidenti prof. X.İsmayılov rəhbərliyi altında Azərbaycan nümayəndə heyəti 2001-ci ildə ABŞ-ın Massaçusets Ştatının Boston şəhərində və 2005-ci ildə Norveçin Oslo şəhərində, 2006-cı ildə Cənubi Koreyanın paytaxtı Seul şəhərində keçirilən IFLA-nın illik konfranslarında Azərbaycanın kitabxana itimayətini təmsil etmişdir. Həmçinin, BDU-nun maliyyə dəstəyi ilə 2003-cü ilin may-iyun aylarında Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin dekani X.İsmayılov da iştirak etdiyi BDU-nun 10 nəfər əməkdaşı Boloniya təhsil sisteminin təbiiqi ilə bağlı Fransanın Nitsa Universitetində və Lion şəhərində fəaliyyət göstərən ENSIB Ali Kitabxanaçılıq Məktəbində olmuş və qabaqcıl təcrübənin təbiiqi ilə bağlı proseslərlə əyani tanış olmuşlar.

Eləcə də, 2002-ci ildə AKİİA-nın xətti ilə fakültədə kitabxanaşünaslığa dair son texnologiyalar və qabaqcıl təcrübə metodlarını öyrənmək məqsədilə 7 günlük kurs təşkil edilmiş, bu kursda fakültə əməkdaşlarında prof. A.A.Xələfov, prof. X.İsmayılov, dos. R.Kazimov, dos. N.İsmayılov, b/m. S.Mustafayeva və b. mühazirələr oxumuşlar. 2012-ci ildə həmin məqsədlə 10 günlük daha bir kurs təşkil edilmiş, fakültənin professor-müəllim heyəti tərəfindən müxtəlif qabaqcıl təcrübə müddəalarına dair mühazirələr deyilmişdir.

Kafedranın Baltiyanı ölkələrdəki həmkarları ilə də sıx beynəlxalq əlaqələri mövcuddur. 4-11 noyabr 2004-cü ildə Açıq Cəmiyyət İnstitutunun yardımı ilə prof. X.İsmayılovun başçılığı ilə Azərbaycanı təmsil edən nümayəndə heyəti Litviya səfər etmiş, kitabxanaçılıq işi, kitabxana-informasiya təhsili, peşə təşkilatlarının fəaliyyəti ilə tanış olmuşlar.

Beləliklə, bütün yuxarıda qeyd edilənə Kitabxana resursları və informasiya əxtarı sistemləri kafedrasının həmin Qeyri-Hökumət Təşkilatları ilə optimal əməkdaşlığının, həm də geniş beynəlxalq əlaqələrinin olmasını bir daha sübut edir.

Kitabxana resursları və informasiya-əxtarı sistemləri kafedrasının elmi və tədris fəaliyyətində son iki ildə əldə etdiyi ən ciddi nailiyyətləri sırasında kafedra əməkdaşları tərəfindən iki fundamental dərsliyin nəşr etdirilməsidir.

Belə ki, prof. X.İ İsmayilov və baş müəllim S.M. Mustafayeva 2017-ci ildə "Sənədlərin bibliografik təsviri" adlı fundamental dərsləri nəşr olunaraq professor-müəllim və tələbə heyətinin, respublikanın kitabxana ictimaiyyətinin istifadəsinə verilmişdir. Prof. X.İ İsmayilov və baş müəllim Sənubar Mustafayevanın "Sənədlərin bibliografik təsnifləşdirilməsi" adlı daha bir dərsləri isə 2018-ci ildə nəşr etdirilmişdir ki, bu da kafedranın tədris sistemində əsaslı yer tutan sənədlərin bibliografik təsviri və təsnifləşdirilməsi kimi fənlərin tədrisinin optimallaşdırılmasına, mühazirə və seminar dərslərinin fundamental mənbə bazasının formalaşdırılması istiqamətində atılan ciddi əməli addım kimi yüksək əhəmiyyət daşıyır.

Son illər kafedranın elmi fəaliyyətində nəzərə çarpan daha bir mühüm məsələ isə kafedra əməkdaşlarının beynəlxalq nüfuzu yüksək olan xarici elmi nəşrlərdə məqalələrlə çıxış etməsidir. Belə ki, buna kafedra əməkdaşlarından dos. S.Xələfova, dos.əvazi R.Qardaşov, müəllim D.Məhəmmədli kafedranın elmi fəaliyyətinin müxtəlif istiqamətlərinə dair problemlərlə bağlı elmi məqalələrlə beynəlxalq mötəbər informasiya nəşrlərində ayrı-ayrı vaxtlarda çıxış etməsini misal göstərə bilərik. Bu qeyd etdiyimiz amillər də, kafedranın ümumi reyting balının ildən-ilə yüksəldilməsinə, kəmiyyət və keyfiyyət göstəricilərinin dinamik artımına gətirib çıxarıdır.

Ümumilikdə, Kitabxana resursları və informasiya axtarış sistemləri kafedrasında yarandığı dövrdən bu günədək 7 monoqrafiya, 13 dərsləri, 3 dərslilik, 1200-dən çox məqalə və tezis, 45 fənn proqramı çap edilmişdir.

Kitabxana resursları və informasiya axtarış sistemləri kafedrasında hazırda 1 nəfər professor, 5 nəfər dosent, 1 nəfər baş müəllim, 1 nəfər müəllim, 1 nəfər laboratoriya müdiri, 1 nəfər baş laborant çalışır. Artıq bir neçə ildir ki, BDU-da tələbələr üçün respublika elmi konfransının keçirilməsi də kafedranın elmi və tədris fəaliyyətində diqqətəlayiq məsələ kimi qiymətləndirilə bilər. Bu konfrans AKİA ilə birlikdə həyata keçirilən tələbələr üçün elmi iş maraqlarının formalaşdırılması və istiqamətləndirilməsinə yönələn ciddi stimula yarada bilər.

Hazırda kafedranın planlı elmi-tədqiqat işlərinin istiqamətləri sırasına aşağıdakılar daxildir:

- Azərbaycan Respublikasında kitabxana resurslarının inkişafı və müasir vəziyyəti;
- Kitabxanalarda informasiya-axtarış sistemlərinin tətbiqi problemləri;
- Regional kitabxana resurslarının yerləşdirilməsi;
- Elektron kataloqlaşdırma;
- Avtomatlaşdırılmış Kitabxana-İnformasiya Sistemləri;
- Sənədlərin bibliografik təsviri, təsnifləşdirilməsi.

Beləliklə, Azərbaycan xalqının milli sərvəti olan, ona bir əsrə yaxındır ki, şəorflə xidmət edən doğma Bakı Dövlət Universitetinin təntənəli 100 ilyi

ərəfəsində onun ayrılmaz strukturlarından olan Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin Kitabxana resursları və informasiya axtarış sistemləri kafedrasına üzərinə düşən vəzifələrin həlli və icrası üçün kompleks addımları həyata keçirməyə çalışaraq, doğma Universitetin işinə öz töhfələrini verməyə çalışır.

ƏDƏBİYYAT

1. Aslan K. *Elm və təhsil fədaisi: Monoqrafiya (Əməkdar elm xadimi, professor A.Xələfovun həyat və fəaliyyətinə həsr edilmiş)*. Bakı: Bakı Universiteti Nəşriyyatı, 2006, 240 s.
2. Aslan K. *Azərbaycanda kitabxanaşünaslıq elminin formalaşmasında və ali kitabxanaçılıq təhsilinin inkişafında professor Abuzər Xələfovun tarixi missiyası: Məqalə // Kitabxanaşünaslıq və informasiya: Elmi-nəzəri və praktik jurnal*, 2012, №3 (9), s.35-49.
3. Aslan K., Qurbanov A. *Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsi – 65 // Kitabxanaşünaslıq və informasiya*, 2012, №3 (9), s.12-34.
4. Xələfov A. *Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi: Dərslilik (3 hissədə. H.1.)*. B.: Bakı Universiteti Nəşriyyatı, 2004, 326 s.
5. Xələfov A. *Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi: Dərslilik (3 hissədə. H.2.)*. B.: Bakı Universiteti Nəşriyyatı, 2007, 552 s.
6. Xələfov A. *Heydər Əliyev və Azərbaycanda kitabxana işi*. B.: Azərşəfər, 2006, 312 s.
7. Xələfov A. *Kitabxanaşünaslığa giriş: Dərslilik (3 hissədə. H.3: Kitabxana işi haqqında təlim)*. B.: Bakı Universiteti Nəşriyyatı, 2003, 314 s.
8. Xələfov A. *XXI əsrin əvvəllərində Azərbaycanda kitabxana işinin əsas inkişaf istiqamətləri (mülahizələr, təkliflər və proqnozlar)*. B., 2006, 106 s.
9. Xələfov A. *Azərbaycanda kitabxanaçılıq təhsilinin inkişafı*. Bakı: Maarif, 1987, 130 s.
10. Xələfov A. *Azərbaycanda ali kitabxanaçılıq təhsili*. Bakı, 1998, 124 s.
11. İsmayilov X. *Azərbaycan Respublikasında kitabxana işinin metodik təminat sisteminin inkişaf tarixi (1918-2000): Monoqrafiya*. B., 2000, 440 s.
12. İsmayilov X. *Kitabxana menecmentinin əsasları: dərslər vəsaiti*. Bakı, 2005, 199 s.
13. İsmayilov X., İsmayilov N. *Kitabxanaçılıq fakültəsi 50 ildə // Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya: elmi-nəzəri, təcürbi jurnal*. -B., 1997. -№1.-8-17.
14. İsmayilov X., Məmmədov Ə. *Azərbaycanın kitabxana mütəxəssisləri IFLA-nın konfransında ildə // Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya: elmi-nəzəri, təcürbi jurnal*. -B., 2001. -№2.-133-139.
15. *Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsi – 60: Bibliografik məlumat kitabı*. Bakı: Bakı Universiteti Nəşriyyatı, 2008, 274 s.
16. *Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsi: Biobibliografik lüğət*. Bakı: Mütərcim, 2012, 220 s.
17. Qardaşov R.Ə. *Azərbaycanda kitabxanaçılıq təhsili (yaradılması, inkişafı və müasir vəziyyəti)*. -Bakı: Mütərcim, 2018.-188 s.

КАФЕДРА БИБЛИОТЕЧНЫХ РЕСУРСОВ И ИНФОРМАЦИОННО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ СИСТЕМ НАКАНУНЕ 100 ЛЕТ БГУ**ИСМАИЛОВ Х.И.****РЕЗЮМЕ**

В статье рассматриваются вопросы создания и развития кафедры библиотечных ресурсов и информационно-поисковых систем Бакинского государственного университета, библиотечно-информационного факультета, основные направления преподавательской и научной деятельности, обобщаются достижения последних лет, публикуются научные и учебные пособия. Также в статье комментируется ряд вопросов на фоне международных связей кафедры библиотечных ресурсов и информационных систем, взаимоотношений с неправительственными организациями и общественными объединениями, а также предстоящих задач накануне торжественных мероприятий Бакинского Государственного Университета.

Ключевые слова: *Бакинский Государственный Университет, Библиотечно-информационный факультет, Кафедра библиотечных ресурсов и информационных исследований, образование, преподавание, педагогический процесс, учебная программа, научные исследования, бакалавр, магистратура, докторантура, специализация*

DEPARTMENT OF LIBRARY RESOURCES AND INFORMATION RESEARCH SYSTEMS IN ON THE EVE 100 YEARS OF BSU**İSMAILOV KH.İ.****SUMMARY**

The article deals with the creation and development of the Department of Library Resources and Information Search Systems of the Baku State University's Library-Information Faculty, the main directions of teaching and scientific activity, summarizing the achievements in recent years, published scientific and teaching aids. Also, the article comments on a number of issues in the background of the International Relations of the Department of Library Resources and Information Systems, Relationships with Non-Governmental Organizations and Public Associations, as well as the forthcoming tasks on the eve of the solemn celebrations of the Baku State University.

Key words: *Baku State University, Librarianship and Information Faculty, Library resources and information research Systems department, education, teaching, pedagogical process, scientific-research work, bachelor, magistracy, doctorate, specialization*